

Martin
MacInnes

Ohromující objevování
ničeho menšího než místa
lidstva ve vesmíru.

— Daily Mail

Host

Povznesení

Přeložil Boleslav Žemlík

Martin
MacInnes

Brno 2025

Povznesení

**Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu
čl. 4 směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu
nositele práv zakázána.**

In Ascension

Copyright © Martin MacInnes, 2023

All rights reserved

Cover pictures from open sources

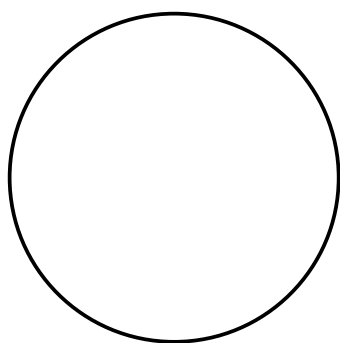
Translation © Boleslav Žemlík, 2025

**Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o.,
(elektronické vydání)**

ISBN 978-80-275-2945-2 (PDF)

ISBN 978-80-275-2946-9 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2947-6 (MobiPocket)

Endeavour

ČÁST PRVNÍ

Jedna

Narodila jsem se v nejnižše položené oblasti státu, sedm metrů pod hladinou moře. Když o tři roky později přišla na svět má sestra, přestěhovali jsme se jižněji přímo do města, do severní části Rotterdamu. Zdejší pozemky byly nové, ještě nedávno totiž tvořily mořské dno, které lidé pomocí člunů vybagrovali a pak zpevnili betonem. Podloží ještě nebylo úplně usazené a části naší ulice praskaly a uvolňovaly se. Vybavuju si pálení vonných tyčinek, slanou mořskou vůni uvnitř domu, jako by každý okamžik byl pouhým preludem, výjevem, který se ještě nezhmotnil.

Pláž u řeky byla umělá, a když jsme se po ní procházeli, představovala jsem si, že pod námi je prázdný prostor, obrovská propast. Chodili jsme sem o víkendech a o prázdninách a můj otec si bedlivě hlídal příliv a odliv, nikdy nezůstával na jednom místě, pořád přecházel tam a zpět. Nabrala jsem písek do plastového kyblíku, uplácala ho, vyklopila. Znovu a znovu. „Nekopej moc hluboko,“ varoval mě otec a pak svou pozornost upřel opět na vodu.

Během druhé světové války bylo centrum Rotterdamu — historické staré město — úplně zničeno. Moji rodiče si z dob svého dospívání pamatovali otevřené prostory, široké bulváry, vítr z přístavů bičující město. Viděli daleko, protože mnohé stavby byly srovnány se zemí. Ukazovali mi fotografie, vytištěné na malých bílých papírových kartičkách s černými okraji. Výjevy byly mlhavé, plné špíny a všechno — od zbylých budov až po postavy zvětšené, jak kráčejí mezi nimi — se zdálo menší, nižší. To mě uklidňovalo, měla jsem pocit, že svět pořád roste, že je neustále v procesu tvoření. Jednou snad

bude hotový. Panoráma Rotterdamu — který v současnosti živily lesknoucí se rafinerie lemující obří přístav — nyní připomínalo Manhattan, les z oceli, chromu a skla. Jednou v neděli odpoledne, když mi bylo pět let, jsem lopatkou projela pískem a ta zařinčela o beton pod ním. Nárazem se mi všechny nervy v těle lehce rozvibrovaly a zatmělo se mi před očima. Pláž nebyla pravá. Nikdy nezapomenu na zděšený pohled, který na mě otec upřel. Něco jsem zničila, říkal očima. Propíchla jsem kouzelnou bublinu a musela za to zaplatit.

Má matka Fenna pocházela ze severu, byla jediné dítě chůvy a továrního dělníka, kteří zemřeli — matka na rakovinu a otec na blíže nespecifikovanou nemoc krátce po ní — , když začala studovat na vysoké škole. Bylo by lákavé považovat matematiku — její vášeň a celoživotní pracovní náplň — za útěk z reality, utěšitelku, k níž se uchýlovala před konfrontacemi s realitou. Jenže jak mě ujistila Fennina sestřenice Erika, takhle to zkrátka nebylo. Matematika Fennu zajímala vždy. A nejen zajímala, byla jí úplně posedlá. Byla ostýchavé, zakřiknuté dítě, které jen málokdy promluvílo bez vyzvání a bylo zvyklé mít neustále u sebe nějakou knihu — držet ji v rukou, zírat na ni, opírat si ji rozevřenou o kolena — , takže bez ní působila neúplně.

Nikdy se mi nepokoušela vysvětlit, co přesně dělá, což je nepříliš užitečný zvyk, který jsem po ní nejspíš zdělila. Přestože většinu svého života strávila na univerzitě, nikdy neučila, nevysvětlovala. Matematika pro ni neznamenalala komunikaci, předávání informací mezi lidmi — byla to věda čistší, bližší hudbě, aktu objevování. Tituly, které jsem zahlédla na jejích políčkách — *Filosofie bodů vratu*, *Transformace projektilů*, *Hyperbolický pohyb*, *Ultraparalelní teorém* — , jako by měly vypouklý, neproniknutelný povrch. Když jsem po nich přejela prsty, nedostala jsem se ani o chlup blíž k jejich obsahu. Na jednom z hřbetů byl symbol nekonečna, dvě propletené smyčky, které neměly začátek ani konec, a nedoprovázel ho žádný titul.

Nikdy jsem neviděla, co Fenna celé dny dělá, nedokázala jsem si představit, nad čím celý život přemýšlí. Kdyby uměla mluvit jazykem, v němž uvažovala, jeho tóny by jistě nepřipomínaly žádný zvuk na této planetě.

Často trpěla migrénou, ležela ve svém pokoji se zavřenýma očima a mokrým bílým kapesníkem na čele. Během těchto epizod se napětí z jejího těla rozlévalo po celém domě. Náš otec Geert obcházel všechny místnosti a dával pozor, abychom nezvyšovaly hlas, neotevíraly ani nezavíraly dveře, nezapínaly počítač. Proboďával mě pohledem, jako bych příliš hlasitě i přemýšlela. Liboval si v pečování o Fennu, považoval to za určitou formu kázně. Dodávalo to jeho životu smysl a možnost něčím se zaměstnat. Paradoxně jsme se cítili nesví spíše v situacích, kdy se jí udělalo lépe, když jsme na krátkou dobu vypadli z rolí, k nimž jsme byli vycvičeni, a nevěděli, co vlastně máme dělat. Jsem si jistá, že Fenna některé své příznaky přeháněla nebo že nemoci přinejmenším uměle prodlužovala. Během záchvatů totiž kolem ní vyrostla jakási bariéra, která jí poskytovala prostor a možnost být chvíli sama. Nebylo třeba žádných dalších otázek, žádného vysvětlování. Samozřejmě to dělala zejména kvůli Geertovi, aby se cítil užitečný, aby se mohl žít do své role. Rozptylovala ho a tím nás chránila před agresivnějšími stránkami jeho osobnosti.

V mém dětství pramenila bolest ze dvou zdrojů a jedním z nich byl samotný růst. Kosti se mi prodlužovaly v náhlých, dramatických vlnách. Mnoho nocí jsem protrpěla v agonii, kdy mi nohy pulzovaly nesnesitelnou bolestí. Někdy jsem se pořádně nevyspala i několik měsíců. Pronásledovaly mě noční můry o titěrných strojích, které pracují pod mou kůží a přebudovávají mě zevnitř, zatímco já všemu jen zvnějšku přihlížím jako bezmocný pozorovatel. Potila jsem se a někdy zvracela už jen z toho, jak moc pro mě byl celý ten zážitek cizí a neuchopitelný. A Fenna mi přese všechno byla v těch chvílích nablízku, nějakým způsobem vždy dokázala své vlastní trápení odsunout na vedlejší kolej. Nemusela jsem ji volat, nemusela jsem

vydat ani hlásku, zkrátka nějak vycítila, že ji potřebuju, a přišla. Konejšila mě, odhrnula mi zpoceně vlasy z čela a dlaněmi mi tiskla stehna a lýtka. Sevřela je, prsty zabořila do masa a pak je rytmicky masírovala nahoru a dolů, zápasila s mou bolestí a snažila se ji usměrnit tak, aby byla snesitelnější. Vzpomínám si, jak jsem vzhlédla a viděla ji stát u své postele, ale v první chvíli jsem nedokázala rozeznat, kdo to vlastně je. Když mi silou mačkala a hnětla končetiny, působila divoce. Tlačila znovu a znovu, rytmicky, poctivě, a já se snažila být zticha — a slzy mi vyhrkly nikoli bolestí, ale z vděčnosti, když se nečekaně objevily první známky úlevy. Jak stála v té tmě nade mnou, zdálo se, že se stala součástí mého těla. Zajímalo by mě, jestli si to užívala — tu skutečnost, že ji potřebuju, pocit, že jsme propojené. Nikdy jsme si nebyly takto blízké. Nikdy jsme v těch chvílích nemluvily — i kdybych se snažila, nedokázala bych to. Když mě utěšovala, vydávala podivné, něžné, kolísavé zvuky podobné ptačímu zpěvu, které byly tím posledním, co jsem před usnutím vnímala.

Každý večer jsem zaznamenala svou výšku lepicí páskou — opatrně, abych nepoškodila zeď — a ráno porovnávala rozdíly. Děsilo mě, že ta síla pochází z mého nitra, že se tímto způsobem rozvíjí něco, co je nedílnou součástí mého vlastního těla. Jako by moje hotová, dospělá verze byla připravená již při porodu, jen scvrklá a zabalená do malého měkkého klubíčka, a teď postupně nabobtnávala a rozkvétala. Měla jsem strach — pochybovala jsem, zda to dokážu zvládnout sama, ale když tu byla matka, která na mě o nocích nejen dohlížela, ale fyzicky jako by usměrňovala můj růst a měnila mě, věděla jsem, že nemusím, že vlastně nikdy nejsem sama. Když jsem se potom ráno pokoušela o první nejisté krůčky a posadila se v kuchyni na lavici u jídelního stolu, Fenna se na mě podívala s výrazem čiré vděčnosti a radosti. Něco to pro mě znamenalo — důkaz, že ji moje přítomnost činila šťastnou, že o mě navzdory všemu, co se stalo a dělo, opravdu stojí.

Geert si odjakživa přál jen jedinou věc — stát se architektem. K tomuto cíli se upnul už jako chlapec a své studium mu od počátku podřídil. Jenže pak se něco pokazilo a on nezvládl přijímací zkoušky. Podal tak mizerný výkon, že se zřekl možnosti si je někdy zopakovat. Promarnil svůj jediný pokus a nikdy se s tím nevyrovnal. O těchto jeho ambicích a jejich konci jsem se poprvé doslechla až dlouho po mém odchodu z domova — sám mi o tom nikdy neřekl. Do celé záležitosti mě zasvětila opět Erika. Ani ona neznala celý příběh, ale naznačila, že problémem byly nervy, že Geert trpěl ochromujícími úzkostmi.

A tak Geert, jenž se vždycky chtěl stát jediňě architektem, budovat na souši konstrukce a sledovat, jak vyrůstají, skončil u zaměstnání, které vysloveně nikdy dělat nechtěl a jemuž se věnovali jeho předkové: vydal se na moře. Stejně jako jeho otec a dědeček zpočátku pracoval v Atlantiku na rybářských lodích, jejichž výpravy trvaly několik měsíců. Rozhodl se tak, pokud jsem správně počítala, prakticky ihned poté, co nezvládl přijímací zkoušky, jako by se chtěl potrestat, pocítit štípání mrazivého slaného větru na kůži rozedřené od tvrdého a tlustého lodního lanoví. U této práce vydržel roky, déle než mnozí jiní, a vydělal si slušnou hromádku peněz. A pak nějakým nevysvětlitelným způsobem potkal Fennu.

Střetli se v noci na ulici, vrazili do sebe. Zrovna se vracel z baru a byl opilý. Jeho vlastní nešikovnost ho vylekala a cítil se trapně. Následujících čtyřiaadvacet hodin strávili spolu. Ten zážitek ho změnil. Byl jako posedlý, nedokázal myslet na nic jiného. Přes noc se stal někým jiným. Najednou získal smysl života, vůli něčeho dosáhnout. Nedokázal nebýt Fenně nablízku. Vyplutí na moře bral jako dezerci, katastrofu. Na lodi ho šířala žárlivost a paranoia. Udivovalo ho, stejně jako všechny ostatní, že v něm Fenna — snědá, vzdělaná, krásná — našla zalíbení, a sám sobě se vysmíval, že je to určitě nějaký přelud. Když se vrátil na břeh, učinil zbrklé, emocionální rozhodnutí, které bylo jeho povaze naprosto cizí: zapřísahal se, že se na loď už nikdy nevrátí. Ačkoli si myslel, že Fenna se brzo

vzpamatuje a už s ním nebude chtít mít nic společného, musel si ponechat alespoň nějaký prostor pro onu velice málo pravděpodobnou možnost, že se budou nadále vídat, nebo že si dokonce — málem na to nedokázal ani pomyslet — vybudují společnou budoucnost. Toho dne zvedl telefon a zavolał dvěma lidem, svému nadřízenému z přístavu a ženě, s níž měl strávit zbytek života.

V tom příběhu je všechno — moře, tajemná žena, náhodné setkání, které změnilo dva životy. Skutečnost, že já tuto událost zvládám podat pouze jako klišé, je podle mě jasným důkazem toho, jak nevysvětlitelný a neopodstatněný — a jak moc velkou chybou — jejich svazek byl.

Ukázalo se, že Geert moře nikdy úplně neopustil. Pracoval na něm, nepřímou, ještě bezmála čtyřicet let, dokud mu v nějaké neznámé a nedůležité kanceláři vodohospodářského úřadu neselhaly plíce a on nezemřel.

Geertův pradědeček byl zaměstnancem Sjedenocené východoindické společnosti, ve světě známé pod nizozemskou zkratkou VOC, v době, kdy se zmítala ve smrtelných křečích. Pradědečkův otec pro změnu pracoval také pro VOC, stejně jako jeho otec — alespoň tak mi o tom vyprávěli. Geertův otec Johannes rád líčil dobrodružství našich předků. Vzpomínám si na prázdný úsměv na Fennině tváři, když ten starý muž vyprávěl — nevěřila mu ani slovo. VOC, říkával Johannes, znamenala počátek moderní doby, vynález, díky kterému se všechno tohle — a máchl rukou k oknu, za nímž se rozprostíralo rotterdamské panoráma — stalo skutečností. Vznikla v roce 1602 a stala se první akciovou společností na světě. Měla všechny pravomoce státu — její lodě křižovaly světové oceány, VOC podepisovala dohody, vytvářela si spojence i nepřátele, popravovala vězně, kolonizovala celé země. Dokonce razila vlastní mince. Johannes nám vyprávěl o velikých dobrodružstvích, jež se odehrávala na dalekých ostrovech v Indickém oceánu, o trosečnicích, zakopaných pokladech a úžasných objevech a mě i mou sestru tím vždycky uhranul.

Díky těmto příběhům, tak vzrušujícím a dramatickým, nám naše vlastní životy připadaly nudné a nezajímavé. Jenže Johannes tvrdil, že žádný z těchto příběhů by se nikdy nemohl stát, kdyby Nizozemsko vypadalo jen trochu jinak. VOC byla založena právě kvůli nízké nadmořské výšce naší vlasti a komplikovaným možnostem obdělávání půdy. Nizozemsko se muselo znovu zrodit a stalo se tak vlastně bájnou zemí, zemí z říše fantazie. Zatímco původní Nizozemsko zůstalo na svém místě, jeho stínová země VOC se rozšířila do celého světa. Původní země byla v nebezpečí, ohrožována okolními masami vody, stále ve strachu ze zaplavení, zatímco VOC ze světových oceánů naopak těžila. Jako by neustálé obavy ze zatopení tuto zemi inspirovaly, aby se o oceánech dozvěděla tolik jako žádný jiný národ na světě.

Geert tyto příběhy neměl rád a právě to byl jeden z důvodů, proč je Johannes s takovou oblibou vyprávěl. Johannes byl zavalitý, hlučný muž se zarudlými tvářemi, který jako by přetékal z křesla, v němž seděl. Našeho otce nám vůbec nepřipomínal — Geert nám připadal šlachovitý, vyčerpaný, neochotný a zamlklý. Zpětně však celou situaci vidím jinak. Geert se po celý život svého otce bál, a zároveň toužil po jeho pozornosti a uznání, přestože se za tuto svou slabost nenáviděl. Drobnosti, které Johannes říkal — vtípky, komentáře, jež nás rozesmávaly —, na něj doléhaly. Bylo vidět, jak se Geert vždycky kousl do jazyka a pak opustil místnost a jak se na Fennině tváři pod mírným úsměvem objevil záchvěv obav. Jenže tehdy by mě ani ve snu nenapadlo, že se Geert bojí Johannese ze stejného důvodu, z jakého se já se sestrou bojíme Geerta.

Dnes už je jasné, že nejen tušil, že svého otce zklamal, ale také Johannese nechal, aby mu to znovu a znovu dával najevo. Zprvte tu bylo jeho zaměstnání. V očích svého otce byl Geert slaboch, který neměl na moře žaludek. Po zbytek svého života, až do chvíle, kdy v jedné z městských kanceláří společnosti skončil, pracoval Geert pro regionální vodohospodářský úřad, *Waterschappen*, jako vodohospodářský inženýr a poradce.

Jak jsem zjistila později, když jsem se v záchvatu předvídadelných výčitek svědomí pustila do zkoumání jeho života a snažila se udělat si o něm ucelený obrázek, kořeny *Waterschappenu* sahají až do třináctého století, kdy byl založen jako svaz několika poloautonomních správních orgánů, které pořádaly volby a vybíraly daně. Johannes se o tom ve svých příbězích nikdy nezmínil — tím by Geerta až příliš ocenil —, ale mezi inovacemi *Waterschappenu* a vznikem VOC existovala jasná souvislost. Práce úřadu v minulosti i současnosti byla klíčová. Kéž bych si to uvědomovala i za Geertova života.

Bez *Waterschappenu* by Nizozemsko nemohlo existovat. Země by byla okamžitě zaplavena, pohltila by ji voda. Zmizely by více než dvě třetiny její pevniny. *Waterschappen* se svou armádou inženýrů neúnavně upravoval a navrhoval nové způsoby, jak přehrazovat řeky, odčerpávat přebytečnou vodu a budovat umělé pobřeží, jako byla ta mělká písčiná pláž, kterou jsme pravidelně navštěvovali, když jsem byla malá. Jejich práce nebyla nikdy hotová, zápolení s vodou byl nekonečný úkol. To jsem tehdy nechápala a až nyní si dokážu představit, jaké břemeno Geert nesl na ramenou po celou dobu své dlouhé profesní dráhy. Takže když se večer vracíval z práce domů, necítil úlevu, ale odevzdanost. Nekončilo to. Víkendy a dovolené byly jen dočasným oddechem od úkolu pochopit, předpovídat, usměrňovat a rozlévat vodu, která by jinak zaplavila širší rotterdamskou oblast, v níž žily přes dva miliony lidí.

Jednou se tomuto životu upsal a už nebylo cesty ven. Zlobil se na nás, na své dcery, protože finanční nároky, které si naše existence vyžadovala, ho k němu poutaly. Jenže jeho nálady ovlivňovalo i to, co viděl v práci — nebezpečně přesně vyvážený svět, příroda nepřátelská k člověku, kdy katastrofu odvracely jen chirurgické zákroky týmů specialistů. Ne že by snad od nás žádal více vděku, ale aspoň abychom si přítomnost takovéto hrozby uvědomily a uznaly ji.

Všude spatřoval lhostejnost, kterou nesnášel. Každý večer před spaním jako poslední věc prostřel na stůl talíře a snídani,

jako jakousi výzvu, drobnou modlitbu, jako by tato vynaložená energie zvýšila pravděpodobnost, že další den opravdu nastane. Vstával brzo, dokonce i o víkendu, a nutil k tomu i nás, obvykle nejpozději v sedm hodin. Vybavuju si, jak za rozbřesku stojí na zahradě, přímo před mým pokojem, pod nohama mu křupou kamínky a on až příliš rázně a energicky začíná umývat moje okno. Až později mě s překvapením napadlo, jestli svým jednáním, které jsem vždy považovala za sadistické, nechtěl docílit spíše toho, abychom si užívaly života, abychom šly ven a poznávaly svět. Naše svoboda byla urážkou jeho pracovních závazků, ale práce ho rovněž naučila, že život se nedá žít pasivně, že je třeba se ho chopit a bojovat za něj. Jestliže on pracoval tak tvrdě — někdy přišel domů natolik ztuhlý, že si nedokázal ani sednout a raději stál ve dveřích nebo se zády opíral o zeď —, pak to nejmenší, co jsme mohly udělat my, bylo vážit si toho, co nám dává, a nemarnit dny v posteli.

Jako děti jsme se se sestrou nikdy nepokoušely jeho hrůzu nahánějící vznětlivost pochopit, jednoduše jsme se jí bály a všemožně jsme se snažily před ní skrývat. Asi nejděsivější ze všeho byla jeho naprostá nepředvídatelnost. Protože jsme ho neznaly, nevěděly jsme, čeho je schopen. Cokoli, co jsme řekly nebo udělaly — jakkoli neškodné to mohlo být —, ho mohlo rozpálit doběla. Nikdy jsem nikoho neslyšela rvát tak strašně jako svého otce. To mohutné hřmění jako by se pak v místnostech našeho domu ozývalo ještě další hodiny, nebo i dny. Rozbíjel věci, házel jimi o zeď. Jeho energie, prudkost jeho hněvu mě fascinovala. Pohyboval se s neuvěřitelnou lehkostí, dokázal skočit přes celou místnost, aby mě chytil a zvedl za límec košile. K těmto výbuchům samozřejmě docházelo jen ve chvílích, kdy byla Fenna v práci. Během těch období ticha za její přítomnosti jako by se jeho nenávist a zlost postupně hromadily a on napjatě čekal, až zase dostane příležitost je vypustit.

Helena, která byla o tři roky mladší než já, byla toho nejhoršího ušetřena. Geert nás obě často bil, rozdával nám tvrdé

facky, jimž jsme se snažily vyhnout nebo je vykryt dlaněmi a chránit si hlavu, čímž jsme ho neúmyslně rozčilovaly a provokovaly k dalším ranám. Ze všeho nejhorší však byly dlouhé výprasky, trvající i několik minut. Pokud vím, těm Helena nikdy vystavena nebyla. Nevím proč, možná Geert ukojil svůj hlad násilím, jehož se dopustil na mně. Možná ho prostě neprovozovala tolik jako já. Anebo možná něco ve způsobu, jakým jsem na jeho bití reagovala, otce odrazovalo od toho, aby se stejně vrhal i na svou mladší dceru.

S Fennou jsem o tom nikdy nemluvila, ale musela to vědět. Její migrény, podobně jako vyžadování absolutního ticha v celém domě, ticha, které znemožňovalo jakoukoli formu komunikace, a tudíž vylučovalo možnost, že jí o tom budu vyprávět, mohly být jedním z příznaků jejího vlastního strachu a pocitu bezmoci tváří v tvář Geertovu hněvu. Přestože mé matce nikdy nezkřivil ani vlasek, ta hrozba byla patrná, viditelná v podobě podlitin na mých pažích, krku i tváři. Opakovaně mnou mrštil o zeď. Čím horší bití bylo, tím více se Fenna uzavírala do sebe. Doma trávila méně času, na univerzitě pracovala déle a déle, utíkala do čistějšího světa symbolů, logiky a nadčasové pravdy. Vzhledem k pozdějším událostem je paradoxní, že jsem to nikdy nechápala a obviňovala jsem Fennu z toho, že nám nepomáhá. Co já vím, možná se zakročit pokusila, ale Geertova reakce byla tak bouřlivá, že ji okamžitě od jakékoli další snahy odradila. Dlouhé noci, kdy o mě beze slov, ale ne úplně němě pečovala a uvolňovala mé bolavé rostoucí končetiny, byly jejím způsobem, jak se o mě starat, chránit mě, jak si mě znovu získat.

Jedna z mála věcí, které matka v mých vzpomínkách hodnotila na Geertovi kladně, byla právě ta, jež pro mě a Helenu představovala snad největší zdroj úzkosti: jeho nepředvídatelnost. Když to říkala, usmívala se, hlas měla něžný a očima se upínala k nějaké vzpomínce z dávné minulosti: „Ať už udělá cokoli, vždy je to překvapení.“

Připadalo mi obzvláště tragické, ačkoli asi ne až tak neobvyklé, že vlastnost, která kdysi představovala jeho nejsil-

nější pozitivní stránku, se stala základem toho nejhoršího v něm. Stejně jako všechny děti jsem si ani já nikdy nedokázala přesvědčivě představit, jaký život moji rodiče vedli před mým narozením, v tom období nevinnosti, kdy neměli tolik závazků a povinností, ale rozhodně jsem nikdy nevěřila, že Geertova osobnost někdy mohla být zdrojem potěšení nebo okouzlení. Geert neustále zahrnující naši matku laskavostí, překvapivými dárky, spontánními víkendovými výlety. Geert v neobvyklé situaci — třeba při setkání s někým z Fenniny širší rodiny nebo s kolegy z práce, což jsou náročné okolnosti pro kohokoli a rozhodně pro tichého a zakřiknutého muže, jakým byl —, kdy ji překvapí, fascinuje, ukáže jí další rozměry své osobnosti, nové stránky svého charakteru, díky nimž se do něj zamiluje dvojnásob. Mohlo se to doopravdy stát? Jeho naprostá nepředvídatelnost se zpočátku mohla jevit jako projev nekonečné, neomezené, neuchopitelné osobnosti. Byl schopen úplně všeho. Potenciál k násilí v něm mohl být úplně od začátku a čekat, až ho spustí konkrétní podmínky a situace — otcovství —, ale do té doby nejenže zůstával nevyužit, ale ve skutečnosti posiloval štěstí, které vyzařoval, a dobro, které konal. Snad právě tohle vysvětlovalo, proč se mu Fenna nikdy nedokázala postavit, proč mu jeho násilí nemohla nikdy vyčíst. Kdyby ho odsoudila, odsoudila by zároveň i všechno to šťastné, co spolu prožili. A jakkoli litovala bolesti, již nám způsoboval — a kterou evidentně sama také prožívala během svých migrén —, navzdory všem výčítkám svědomí se zkrátka nedokázala přimět, aby zakročila.

Jednou z náročnějších věcí pro Geerta v pozdějších dekadách jeho působení ve *Waterschappenu* bylo, jak moc se všechno měnilo, zejména míra automatizace zaváděné do pracovního procesu, které nikdy plně nedůvěřoval. Předpověď byla klíčová — srovnávání roční úrovně vodní hladiny, odhadování nebezpečnosti blížící se bouře, včasné rozhodnutí ohledně evakuace určité oblasti —, jenže jak jednadvacáté století

kráčelo kupředu, byla práce stále náročnější. Docházelo k abnormálním výkyvům teplot, roční období se dramaticky překrývala a záplavy krajiny sužovaly po celý rok. Objem vody, který dříve napršel za měsíc, nyní spadl během jednoho dne. Mohutné příbojové vlny se rozbíjely o vysoké protipovodňové zdi, ochranné hráze a umělé pobřežní bariéry, jež vybudoval Geert se svými kolegy. Práce, která byla vždy velice obtížná, se stávala nemožnou. Rostoucí teploty vedly k sérii rozlivů řek do okolí a následnému vzniku trvalých bažin. Přibyli komáři, jimž se v nových mokřadech velmi dařilo, a v Geertově domovině po více než sedmdesáti letech došlo k prvním epidemiím malárie. Byl v těch dobách na prahu zhroucení, nastalá situace ho úplně semlela, protože změny nedokázal ani vysvětlit, ani s nimi držet krok. Realita ho porazila, naprosto překonala hranice jeho představivosti. Když večer dorazil domů, byl zpomalený, nemotorný, téměř jako v šoku. Neměl tušení, co přinese zítřek, už si nedokázal představit, co by se mohlo stát. Muselo ho to děsit. Měnil se celý ekosystém a on se s tím nedokázal vyrovnat. I sebemenší drobnost mohla spustit tu nejdivočejší změnu. Komáři kolonizovali krajinu. Příliš mnoho soli ve vnitrozemí ničilo zemědělství. A to byl stále jen začátek. Když se podíval ven, pomyslela jsem si, musel vidět konec světa.

Proti jeho vůli byly nainstalovány nové, automatizované protibouřkové bariéry, systém ovládaný umělou inteligencí, která komunikovala se satelity a v době hrožících záplav zvedala hráze. Od té chvíle na této nevyzpytatelné inteligenci závisely životy více než dvou milionů lidí a to Geerta definitivně zlomilo. Vyšachovali ho ze hry. Blížil se jeho odchod do důchodu a možnost, že by v práci pokračoval, vůbec nepřicházela v úvahu, a to bylo ještě před jeho onemocněním. Celý život se snažil držet moře na uzdě, a když se mu nemoc zhoršila a selhaly mu plíce, představovala jsem si — nebo spíše doufala —, že se nakonec, v posledních okamžicích svého života, dočkal kratoučké, drobné chvíle pokoje a smíření, kdy si uvědomoval, že už v boji nebude muset pokračovat.

Jako v jádru navždy frustrovaný architekt bral sebe i své úspěchy za zklamání, ale ironií bylo — a kéž by si to uvědomil —, že ve svém zaměstnání neustále budoval a přetvářel krajinu, každou hodinu, každý den. Bez nadšení, vynalézavosti a odvahy lidí, jako byl Geert, by naše země už dávno neexistovala. Byl architektem a archeologem, chystal plány i vykopávky, zaváděl systémy pro vsakování i odklánění vodních toků, překopával zemi, vyzdvihoval ji z hlubin na světlo. Vznikla rozlehlá, velmi propracovaná umělá pobřeží, poloostrovy vybudované z dovezeného písku, vysoké náspy, které se přirozeně rozpadávaly s ustupující vodou a písek se přitom rovnoměrně rozprostíral podél okrajů pevniny. V pobřeží byly zapuštěny mohutné železobetonové struktury, které celé jeho úseky podle potřeby posunovaly nebo vyzdvihovaly. Celé obrovské kusy krajiny vznikly na továrních 3D tiskárnách.

Nic z toho všeho jsem před Geertem nikdy nezmínila. Možná jsem neměla pocit, že si to zaslouží slyšet zrovna ode mě. Ale dodnes občas přemýšlím, jestli jsem přece jen neměla něco říct, možná ne tolika slovy, ale aspoň krátce, gestem, náznakem uznat to, co dokázal. Říct mu, jako by to snad potřeboval slyšet, že ten jeho čtyřicetiletý boj za to stál. Že se nenamáhal zbytečně.

Ráno v den pohřbu Fenna vytáhla fotografii, na které jako šesti- nebo sedmiletá stojím vedle Geerta. Oba se na ní usmíváme a na nohou máme vysoké gumáky. Řekla, že když jsem byla malá, než jsem nastoupila do školy, všude jsem za ním chodila a často ho následovala i do práce. Úplně jsem na to zapomněla. Vždycky mě fascinovaly ostrovy a teď si vzpomínám, jak mi Geert vyprávěl, že Nizozemsko, když se objevilo nebezpečí invaze, v rámci své vojenské taktiky otevřelo brány a hráze, zaplavilo celou zemi a vytvořilo z ní souostroví, přičemž vodní hladina byla příliš vysoko na to, aby se dala přebrodit, ale příliš nízko, aby se po ní dalo plout, a tak útočníci neměli šanci — zkrátka využívalo svou zranitelnost jako prvek ob-
ranné strategie, jako svou výhodu.

Na pohřbu jsem byla jedinou členkou nejbližší rodiny, která pomáhala nést rakev. Byla jsem jediná dostatečně vysoká. Vždycky jsem se za svou výšku styděla. Chtěla jsem být drobnější, trochu jako má sestra, ne vysoká a kostnatá. Svého otce jsem mohla nést, protože jsem mu byla podobnější, než jsem si uvědomovala. Část z něj jsem v sobě nosila pořád.

Dvě

Když Geert zemřel, naše matka to s emocemi nepřeháněla. Působila spíše překvapeně než rozrušeně, téměř fascinovaně tím proměněným světem, náhle prostornějším domem i zahradou, menšími jídlý, jemnějšími vůněmi a chutěmi, jiným pocitem z doteku matrace, nepřítomností obvyklých zvuků, jako byl například téměř neustálý proud lidové hudby z rádia v kuchyni a na zahradě. Helena a já jsme u ní zůstaly, co nejdéle to šlo, jenže ona nás u sebe ani nechtěla, ani nepotřebovala. Ráno po pohřbu se objevila v kuchyni se svými věcmi do práce a pak odjela na kole na univerzitu, jako by to byl den jako každý jiný. Flákalý jsme se po domě, popíjely, prohrabovaly se Geertovými věcmi, Helena se starala o praktické náležitosti jako komunikace s právníky, zatímco já jsem se ponořila do laciné nostalgie — vzala jsem Geertovy boty a zkusila, jestli mi sedí, oblékala jsem si jeho svetry a jejich límce mě škrtily jako utahující se smyčka — a slepé zuřivosti, když jsem si vybavovala ty nejhorší chvíle. Helena se do mých excesů nevměšovala a po třech dnech, poté co nás Fenna ujistila, že je v pořádku, a teprve když Erika slíbila, že ji bude chodit pravidelně kontrolovat, jsme nechaly matku v domě samotnou.

Helena odletěla, jak nejrychleji mohla, nejprve do New Yorku a pak do Jakarty, zatímco já zůstala kousek od domova a studovala ekologii oceánů a mikrobiologii v Rotterdamu a na Institutu Maxe Plancka v Brémách. Helena zdědila matčin matematický talent, uchýtila se ve finančním právu a postupně pracovala pro několik bank a pojišťoven. Právě Helena mě poprvé upozornila na něco, co jsem si do té doby neuvědomila:

jestliže ona následovala Fennu, pak já jsem kráčela v Geertových stopách. Šokovalo mě to — jak důkazy o tomto dědictví, tak fakt, že jsem to dosud neviděla.

Ze svého dětství si pamatuju jen málo, nejstarší vzpomínky mám od pěti nebo šesti let. Vždycky mě zarazí, když si ostatní vybavují detaily z doby, kdy byli ještě batolaty. Nedokážu si představit vzpomínku ani jazyk, které jsou tak blízké neexistenci. Mluvit jsem se naučila pozdě, když už jsem se blížila školnímu věku, což Fennu tehdy znepokojovalo. Nikdy jsem se na její první vzpomínky nezeptala Heleny, ale nepřekvapilo by mě, kdyby její zkušenost byla úplně jiná než moje. Helena a já jsme dost odlišné, tři roky a dva oceány jsou to nejmenší, co nás odděluje. První, co si vybavím, když si ji představím, je její výraz: ústa otevřená do malého „o“, stoická a nevinná zároveň. Vidím ji jako kresleného srnečka — malého, krotkého, který potřebuje chránit. Je to idealizovaný obraz, typický pro můj nedostatek pochopení a sklon nahrazovat vhléd sentimentem, protože ona je ve skutečnosti mnohem silnější, než se zdá. Když jsme byly mladé, svázala nás k sobě nutnost — jelikož jsme nebyly schopné popsat, co se nám děje, přirozeně jsme tíhly k sobě, k jediné další osobě, která nám rozuměla. Je logické, že hned první šanci uprchnout využila. Nikdy jsem jí to neměla za zlé.

Heleně se podařilo tomu nejhoršímu vyhnout, ale i tak se našeho otce děsila. Byla velice chytrá a šikovná. Nějaká její vlastnost ji činila menším cílem, ale nevím přesně jaká. Talent, zručnost. Byla tišší, se vším se vyrovnala, kdežto já jsem vzdorovala. Nestěžovala si, měla otevřenou mysl a všechno pozorovala těma svýma úzkýma očima, schovanýma pod ostrou ofinou, kterou v dětství nosila. Myslím, že jsem ji nikdy neviděla plakat. Má neobvyklý talent téměř vše kolem sebe pozorovat se zdánlivou vyrovnaností. Geerta to fascinovalo a já jí to záviděla. Chtěla jsem být taky tak chladná a vyrovnaná jako Helena a nad světem jen tak krčít rameny. Jenže mně to nešlo.

O všech nocích, kdy mi Fenna masírovala končetiny, Helena tvrdě spala. S tímto darem se narodila a zůstal jí do dnešních dnů. Spánek miluje; ač to není zrovna fér, občas mě napadlo, že jí spaní vyhovuje, protože se blíží jejímu stavu pasivní bdělosti. Pravdou ale je, že jak Helena dospívala a my jsme se přestěhovali do nového domu, stále ještě v rámci Rotterdamu, a poprvé jsme dostaly každá vlastní pokoj, začala být čím dál průbojnější a sebejistější. Změnil se jí hlas, stal se hlubším a hlasitějším a bylo těžší ho ignorovat. I to jsem jí záviděla. Helena měla výhodu mladšího sourozence, mohla sledovat a učit se z toho, co se dělo se mnou, mohla si budovat osobnost, která se dokázala bránit. Mně takový luxus dopřán nebyl. Přišla jsem první. Nic jsem nevěděla. Mohla jsem být jen sama sebou, sedět na židli, houpat nohama a číst s pusou otevřenou dokořán. Helena byla realistka, bojovnice, ta, která přežije. Geertovo terorizování z ní paradoxně vytesalo osobnost, která ho dokázala ustát, což zároveň snižovalo pravděpodobnost, že se stane jeho cílem.

Když jsme byly mladší a sdílely pokoj s dvoupatrovou postelí, kterou jsem milovala díky jejímu nádechu soukromí, intimity a kamarádství, logicky jsme spolu sdílely i spoustu dalších věcí. Helena si mohla brát knihy, které jsem četla, ale zato ji často čekalo oblečení, z něhož jsem až příliš rychle vyrostla. Vymýšlely jsme hry a vyprávěly si komplikované příběhy, ve kterých jsme samy vystupovaly jako hrdinky čelící bezejmenným příšerám. Měly jsme společné hračky, sdílely jsme počítač, ale čeho jsme si užívaly nejvíc — a jsem si jistá jako máločím ve svém životě, že tohle jsme měly stejně —, byl pobyt venku, na poli nedaleko našeho prvního domu nebo v malém přilehlém lesíku. Trávily jsme tam hodiny a hodiny, prodíraly se hustým podrostem, vlastními těly kutaly tunely a vytvářely nové prostory, které tam do té doby nebyly. Mnoho mých vzpomínek na chvíle se sestrou je němých — jsme něčím zaměstnané, něco hrajeme, ale nemluvíme u toho. Nešlo o náhodu: mlčení během her eliminovalo pocit plynutí času a naopak nám připadalo, že ho přibývá. Zároveň jsme se tak vyhýbaly

potřebě mluvit o Geertovi a tím se pro nás jeho existence stávala méně bolestivou. Jen jedinkrát jsem se s Helenou pokusila o výprascích promluvit, a hned jsem toho litovala. Její oči mě prosily, abych mlčela. Chránila tak zároveň sebe i mě — opakováním toho všeho bychom nic nezískaly. Po tomto jediném pokusu nejenže bylo toto téma pro nás navždy zapečetěno, ale zdálo se, že Helena si v duchu zpětně upravila své vzpomínky, jako by samu sebe donutila uvěřit, že se tyto naše zážitky nikdy nestaly.

Naše počáteční blízkost nám nijak neprospěla — to je jasné. S přibývajícím věkem jsme se postupně odcizovaly. Byl to tah taktický, preventivní. Heleně hrozilo, že mi začne být podobná a stane se kvůli tomu stejným cílem Geertových výprasků jako já. Musela být naopak tvrdá. Jen tím, že mě odstrčí — ačkoli mě to mátló a možná i zraňovalo — a vytvoří si svůj vlastní prostor, se mohla stát sama sebou. Nelze to vidět jinak, než že jsem ji brzdila a vystavovala nebezpečí násilí. Kdyby zůstala ve stejném prostoru jako já, kdyby se chovala jako já, jsem si jistá, že by se útoky opakovaly.

Jednou z věcí, za které jsem ve svém životě nejvděčnější, je, že Helena nikdy nemusela být jako já. Pokud něco ospravedlňuje mou existenci, pak je to tohle. Byla jsem pro ni odstrašující příklad. Jestliže já jsem svůj život žila chybně a nevědomky a bezmocně jsem k sobě vábila bolest, pak to mělo smysl — pokud jsem tím od stejné bolesti ochránila svou sestru. Nakonec, když utekla, mohla žít šťastnější, pohodlnější a sebevědomější život beze mě.

Když jsme se začaly blížit dospělosti — a navzdory faktu, že jsem o deset centimetrů vyšší —, lidé si začali plést náš věk. Cokoli jsem dělala, jakkoli se chovala, pořád mě brali za mladší sestru. Je to něco prchavého, nevýslovného. Schopnost s lehkostí nést svou existenci ve světě, kterou si nelze vůlí osvojit a kterou jsem nikdy neměla. Helena zkrátka nějak ví, kam patří a že má právo tam být, ať už je kdekoli. Je to úžasné. A tak teď, když se s ní vidím — když za ní přiletím do Indoné-

sie a ona mě hostí a vyrazíme spolu na výlety lodí nebo když pijeme v barech během jejich návštěv doma — , jsem vždycky jako mladší kamarádka, ta, která se nechá vést. Nejde ani tak o peníze — spíše jako by to tak mezi námi bylo od přírody. Má sestra je určitým způsobem dospělá, má hluboký smysl pro perspektivu, který je mi naprosto cizí. Podle mého názoru svět není pochopitelný a nikdy pochopitelný nebude. Na to je příliš zajímavý.

Od deseti let jsem směla sama chodit plavat do řeky Nová Máza. Studená voda mě šokovala, uklidňovala a zároveň odváděla mé myšlenky. Vlezla jsem do vody, položila se na záda, zavřela oči a nechala se unášet. Pak jsem klopýtala po kamenité pláži s chodidly chladem zmodralými a necitlivými. Posadila jsem se s ručníkem přehozeným přes záda, třásla se a hlavu tiskla ke kolenům. Když mi z uší vytekla voda, zase jsem uslyšela zvuky místní husté dopravy. Nechtěla jsem domů a trvalo dlouho, než jsem samu sebe přesvědčila, abych znovu vstala. Pokaždé, když jsem pláž opouštěla, mě do chodidel tlačily kameny a říkala jsem si, že by stačilo dát si ty kameny do kapes a vejít do vody — a už nikdy nebudu muset zpátky domů.

Ta představa fungovala. Dokázala jsem žít dál, protože jsem věděla, že nemusím. Pokaždé jsem doplávala o kousek dál, a když jsem se pak škrábala na břeh, kameny se mi zařezávaly do chodidel čím dál hlouběji. Jednoho odpoledne na začátku podzimu jsem se cítila obzvlášť bezmocně. Neviděla jsem žádnou možnost útěku před Geertem a žila v neustálém strachu z něj. Blížily se bouřkové mraky a pláž byla opuštěná. Pocítila jsem záchvěv nebezpečí, tu svobodu plynoucí z neohlížení se na svou vlastní bezpečnost, a s úšklebkem na tváři vpochodovala do vln. Voda mě páčila a do těla mi vysílala návaly uvolněné energie. Byla ledová. Když jsem se dostala k místu, kde se mi ponořila ramena, sevřela se mi hrud' a já začala polykat nahořklou vodu a jen pozvolna, jakoby z velké dálky, se mi do mysli vkrádal pocit, že se každou chvíli podvolím.

S otevřenýma očima jsem se ponořila, rukama i nohama jsem si razila cestu ke dnu. Pode mnou bylo jen pár metrů, ale cítila jsem, že jak klesám do hlubiny, vstupuju do propasti a plavu v nějaké nové říši, ve skryté komnatě svého nitra. Voda byla zakalená pohybem mých končetin, ale když jsem strnula, najednou jsem vše kolem uviděla velmi jasně. Větší kameny na dně řeky poseté larvami, houbami, přílipkami a lišejníky. Za nimi chomáče plovoucí zeleně a purpurové říční řasy. Nic nevydalo ani hlásku. Necítila jsem v uších dunění od vodního tlaku, v hlavě se mi nehádaly žádné hlasy. Zírala jsem na tu scénu, vodorovně zavěšená pod hladinou, a nehýbala se, abych si tím nezakalila výhled, a zničehonic jsem si naráz s potěšením uvědomila, že úplně všechno kolem mě je živé.

Od toho živoucího světa mé tělo neodddělovala žádná mezera. Byla jsem natlačena na hemžící se nesmírnost, každý krychlový milimetr vody byl hustě naplněný životem. Ty organismy byly tak malé, že jsem je neviděla, ale nějak jsem všude kolem cítila jejich přítomnost, jejich přátelství. Nedívala jsem se skrze vodu *na* život, dívala jsem se přímo *do* vodního života, mohutné mozaiky, která podpírala mé tělo, proučila mi do nosních dírek, uší, malých záhybů a otvorů na kůži, proplétala se mi mezi vlasy a prostupovala i očima, jež ji pozorovaly. Během chvíle, která mi připadala jako minuty, ale ve skutečnosti musela trvat jen vteřiny, jsem objevila úplně nový svět, místo plné významu a komplexnosti, téměř nekonečný počet organismů, v nichž jsem plavala jako v síti a každým drobným pohybem a rozvlněním svého těla nabírala bezpočet tvorů.

V šoku jsem se vynořila, lapala po dechu, kašlala a plivala vodu, která ze mě chtěla ven. Při každé křeči jsem se mimovolně přikrčila. Konečně jsem se vzpamatovala a pohlédla směrem ke břehu.

Břeh zmizel. Nad vodou se vznášely husté bílé chomáče mlhy. Otočila jsem se a viděla totéž, obzor zahalený v mlze. Nepanikařila jsem. Na ramenou jsem cítila teplo, pocit smíření. Několik okamžiků jsem se nechala unášet. Pak jsem zastavila,

vytrásla poslední zbytky vody z uší a snažila se zaslechnout zvuky dopravy. Ponořila jsem se zpět do vody a zabrala. Do minuty jsem dosáhla břehu.

Mlha houstla a nedařilo se mi najít oblečení. Stěží jsem před sebou viděla své ruce. Šla jsem opatrně po oblázcích zpět, snažila se následovat vlastní kroky, ale opačným směrem. Když jsem svůj balíček s věcmi konečně našla — rychleschnoucí ručník, tenisky s vlněnými ponožkami a klíčem od domu uvnitř, džíny, svetr a triko —, podívala jsem se na ně, jako by patřily někomu jinému a nebyly tam pro mě. Když jsem je sbírala a oblékala se, cítila jsem, jako bych se teprve vracela do své osobnosti, že dokud se nevměstnám do těch jasně vymezených tvarů, jsem průhledná a že tato forma nemusí nutně odpovídat tomu, kdo nebo co doopravdy jsem.

Teprve až jsem se začala sušit a oblékat, došlo mi, jak je chladno. Ruce mi tmavě zrudly a klouby získaly modrý nádech, na dotek bolely, jako by je zhmoždil samotný vzduch. Tenisky jsem měla ošoupané a děravé od častých výprav do těchto míst. Chytila jsem klíč od domu a pořádně ho stiskla, abych překonala tupou necitlivost svých zmrzlých dlaní. Cítila jsem to, trásla se zimou a myslela na Helenu, na to, kolik jí toho musím říct.

Spěšně jsem si usušila vlasy, zkontrolovala, jestli jsem nic nezapomněla, a pak se přes kameny rozběhla k otvoru v dlouhé zdi. Proběhla jsem skrz a dostala se na stezku vedoucí podél silnice. Běžela jsem tak rychle, jak jen to šlo, zahřívala se a mokré vlasy mě plácaly po tvářích. Sledovala jsem rychlé výměny chodidel na zemi, užívala si pohyb a zároveň měla pocit, že se mnou nesouvisí, jako bych byla na dvou místech zároveň. Když jsem na konci silnice uviděla náš dům, zastavila jsem se, abych se připravila. Musela jsem se vrátit do své role, připravit se říct ta správná slova, dostat se do patřičného modu. Navštívila jsem divoké a nebezpečné místo, ale bylo třeba se z něj vrátit. A když jsem na to pomyslela — na absurdní rituály našeho rodinného života —, znovu na mě přišly křeče,

ale tentokrát ze smíchu, hlubokého, přerývaného smíchu, který mě přímo tam u krajnice donutil ohnout se do předklonu. S rukama na kolenou jsem si užívala hořkosladké teplo každého nádechu.

Tři

Zdálo se, že mikroskop generuje tvory spontánně, že vytváří život tam, kde dosud žádný nebyl. Vypadali jako drobné kulaté kousíčky skla, a kdyby se sami od sebe nepohybovali, člověk by si řekl, že jde jen o odlesk čočky. Když jsem ho dostala jako dárek k jedenáctým narozeninám, začala jsem se o mikroskopii zajímat víc a víc. Svě povědomí o světě jsem rozšiřovala tím, že jsem ho zmenšovala, koukala se do těch nejdrobnějších štěrbin. Stále hlubší ponor do mikrosvěta mě přivedl k dosud nepředstavitelným schránkám času a prostoru. Mikroskopičtí tvorové byli komplexní, smysluplní a svým způsobem krásní — utažené uzlíky DNA poseté kolem dokola bičíky, kterými mrskali a tím se pohybovali ve vodě. Užasle jsem zírala na oválné jádro měňavky. Jednotlivé bakterie jednaly inteligentně a vědomě: měly senzorický systém, reagovaly na vnější podněty a vnímaly a uznávaly plynutí času. Stejným způsobem jsem si mohla zvětšit a prohlédnout buňky, z nichž se skládá celé moje tělo.

Normálně jsem nic z toho neviděla. Teprve díky pečlivému a cílenému studiu jsem dokázala spatřit to, co jsem měla po celou tu dobu přímo před nosem. A tak jsem pokračovala, ve škole i doma. Vzpomínám si, že to pro mě bylo velké období prozření, kdy se mi svět najednou zjevil mohutným výbuchem. Vzduch se mi zdál plný hemžícího se života, stejně jako oceány a řeky. Ve lžičce mořské vody nebo špetce hlíny mezi prsty se skrývaly miliardy živých tvorů. Slepotou vůči nim jsme vybaveni schválně, protože kdybychom to všechno viděli, nemohli bychom se ani pohnout. Jsou kolem nás, mezi námi, na nás i uvnitř nás. Obklopují naše těla, a když mluvíme či dýcháme,

vypouštíme je spolu se vzduchem. Jsou v každé kožní buňce a v řasách, které se mihotají, když sníme. Přizpůsobí se všem aspektům našeho chování. Kdybychom odstínili všechna zvířata a mikroorganismy by zářily, jejich obrysy by naše stíny jasně osvětlovaly. Mými nejoblíbenějšími jsou druhy, které spí ve svých schránkách a pak se znovu rozhybou, třeba vířníci, objevení v arktických ledových štítech po dvaceti čtyřech tisících letech bez života. Dokážou odolat téměř jakékoli síle a zdá se, že odporují rozdělení mezi životem a smrtí, negují koncept lineárně plynoucího času a místo toho přinášejí existenci něčeho kruhovitějšího a cyklického.

Během školních let jsem se snažila být co nejméně nápadná, čemuž rozhodně nepomáhala má nezvyklá výška. Každé moje rozhodnutí bylo podřízeno obsáhlejšímu projektu, jehož cílem bylo stát se co nejméně viditelnou. Doma jsem se s přibývajícím výškou naučila stát takovým způsobem, abych vypadala menší, než jsem reálně byla. Má výška působila konfrontačně, příliš výrazně a mého otce provokovala. Co mi dalo právo tak moc vyrůst, zabírat v našem domě tolik místa?

V polovině puberty se můj růst zpomalil a už jsem mezi svými vrstevníky tolik nevyčnívala. Zapsala jsem se do několika kroužků, kam jsem po škole chodívala s dalšími, které stejně jako mě zajímala práce v laboratoři i v terénu. Když jsem konečně opustila domov a šla na univerzitu, ponořila jsem se do studia a slavila úspěchy. Poprvé v životě jsem měla pocit, že držím život ve svých rukou, a cítila se uvolněně. Rodiče a sestru jsem vídala zřídka, přestože žili jen pár kilometrů ode mě. Naše vztahy se změnilly a nyní jsme se spolu cítili divně, nejistí, jak si máme posadat, když jsme se třeba setkali v restauraci na oběd. Dokonce i Helena se na mě dívala se zaujetím, jako by tu změnu cítila.

Při první příležitosti jsem si vybrala specializaci na práci s mořem. To už jsem se učila německy, abych mohla magistra studovat v Brémách. Završením tohoto studia byla šestitýdenní

stáž asi ve třetině cesty přes Atlantik, na Azorských ostrovech, kde jsem měla sbírat fytoplankton v horských jezerech. Horko z tamního geologického podloží, umístění uprostřed oceánu, relativně čistý vzduch díky malému počtu vozidel v okolí, to vše dohromady napovídalo, že jezera by mohla být slibným místem pro výskyt nezvyklých kmenů řas.

Každé ráno jsem vycházela brzy a snažila se vystoupat co nejvýše, než slunce začalo pražit. Plavala jsem, potápěla se a sbírala vzorky, které jsem uchovávala v lednici ve svém pokoji v rodinném penzionu. Vytvořila jsem si pravidelný rytmus, a než uběhl první týden, uvědomila jsem si, že se mi tu líbí — čistý vzduch, složitá geologická situace, důležitost zdejšího klimatu, jemuž jsem musela podřizovat všechny své cesty po okolí. Takový čas o samotě, venku, daleko od společného nevědomí města, mi chyběl. Bylo mi třiadvacet, pracovala jsem sama a má portugalština sestávala jen ze základních slov a několika frází, které jsem se dosud stihla naučit. Bydlela jsem u mladé rodiny v rozlehlé vile z osmnáctého století, asi dvacet minut cesty autem od hlavního přístavu. Rodina po celý týden připravovala snídaně a vařila večeře. Nejprve jsem se cítila trapně a gesty jsem se snažila naznačit, že se o sebe postarám sama, ale nakonec jsem se naučila přijmout, a dokonce si užívat roli přerostlého, pasivního a po většinu času mlčícího dítěte.

Dny jsem končivala v malé zátoce nedaleko penzionu, kde jsem se potápěla a hrála si v napěněném příboji, sledovala, jak jsou hvězdy s ubývajícím měsícem večer co večer zářivější, ztrácela se a úmyslně ignorovala orientační body — oblohu, moře —, vznášela se, převracela, nořila v chladivé vodě, bez dechu se vracela na pevný písek a pak vsedě přemítala na dlouhých plochých kamenech. Představovala jsem si takový život, v mých očích v těsném kontaktu s podstatou světa. Vybuduju si kariéru, rozjedu výzkum, budu neúnavná, odhodlanější a oddanější než všichni mí kolegové. To byl cíl a priorita mého života, mnohem důležitější než rodina, vztahy, než jakákoli jiná

forma poznání nebo závazků. Budu zuřivě pracovat a budu šťastná z výsledků, které mi to přinese.

Na ostrově bylo jen málo aut, prázdné silnice se vinuly jako dětská autodráha, klikatily se a v ostrých úhlech stoupaly z vesnic do hor. Horko blízko hladiny moře bylo tíživé, oddych přinášely jen chladivé závany větru, které se proháněly městskými uličkami. Pomyslela jsem na otce a na starý Rotterdam, jak mi jej tehdy popisoval, kde širší bulváry vznikly na místech po zničených středověkých ulicích, na vítr, který uvnitř města již vyhynul, protože ho odklonily mohutné kancelářské budovy ze skla a oceli. Lodě VOC využívaly starou trasu do Indického oceánu, využívaly pasátů vanoucích od Kapverdu a Azor, pluly na západ a pak na jih po proudech, až se nakonec u mysu Dobré naděje stočily na východ. Byly to stejné větry, které mě nyní ovívaly, odrážely se od plochých bílých budov a tříštily příbojové vlny o skaliska.

Horská jezera byla vzdálená a jen dostat se k nim bylo tak náročné, že zůstávala z velké části opuštěná. Po dosažení potřebné nadmořské výšky jsem se úzkými a strmými pěšinami spouštěla do kráterů a tu a tam bylo zapotřebí využít lana. Na místo jsem dorazila zpocená, spálená sluncem a bez dechu, rychle jsem se utábořila — ručník, slunečník, lahev s vodou, pracovní sada — a brodila se smaragdově zelenou vodou. Odebrala jsem vzorky z horní, střední a spodní úrovně jezera a pak lahvičky schovala do chladicích nádob v tašce. Dopřála jsem si krátkou chvíli vleže, kdy jsem osychala a ze slunce si doplňovala trochu energie na zpáteční výšlap z kráteru a na cestu přes hory domů.

Na zpáteční cestě jsem cítila síru z gejzírů, z nichž se k obloze klikatila bílá pára. Farmáři v té páře v puklinách pekli maso, které páchlo a chutnalo po spálené skále. Velice si ho cenili turisté na výletních lodích, které sem přivázeli na jachtách z větších ostrovů. Fascinoval mě ten odporný zápach — hniloba, syrové maso — a pohled na ohořelé kusy masa, které vytahovali z průduchů. Představovala jsem si, že to maso bylo

uvnitř odjakživa, hořelo někde v podzemí a teprve teď ho vykopali a jedli, jako by šlo o rituální konzumaci boha. Voda a pára dramaticky stoupaly a připomínaly tak samotný zrod těchto ostrovů, změl lávy a ohně, která později chladla, tvrdla a vytvářela zdejší krajinu.

Jednoho pozdního odpoledne jsem se vracela do vesnice a hned si toho všimla — tušila jsem, že proběhla nějaká nepojmenovatelná změna. Nejprve jsem to mylně považovala za další z projevů svého přesunu do nového prostředí, typický příznak cizosti — jazyková nevybavenost, neznalost kontextu — ve vztahu k lidem kolem. Scházela jsem z hor jako obvykle kolem šesté odpoledne a uvědomovala si vyčerpání, napětí v lýtkách, automatické pohyby svého těla. Když už byl penzion na dohled, zastavila jsem se. Obvykle již zavřené kavárny byly otevřené, lidé se po dvojicích či trojicích procházeli ulicemi, které běžně bývaly opuštěné, z ukrytých reproduktorů se ozývala hudba a zvukné hlasy. Jestliže jsem viděla více lidí než obvykle, jestliže jsem zpočátku pocítovala vzrušení a nové příležitosti, pak jsem je odehнала jako chybu, jako vliv dobrého pocitu po dobře odvedené celodenní práci a po příjemném, dokonce vzrušujícím sestupu z hor. Nový nebyl ten výjev okolo mě, když jsem se vracela do vesnice, ale spíše můj vztah vůči tomu, co se dělo.

Tak či onak jsem si ten pocit užívala a chtěla ho prodloužit. Byla jsem unavená a nezvykle hladová, a tak jsem se rozhodla dát si vege burger v jedné z kavárniček, které ještě nezavřely. Poté, co jsem se usadila, objednala si jídlo a začetla se do svých poznámek, upoutalo mou pozornost něco v televizi nad barem. Vysílali nějaké zpravodajství: tři páni v oblecích stáli na pódiu za houštím mikrofonů a kamer. Rozpoznala jsem iniciálové zkratky, které jezdily v dolní části obrazovky: OSN, NASA. Trhla jsem sebou a okamžitě jsem sáhla po mobilu, ale pak jsem se zarazila, vzpomněla jsem si totiž, že mi došla všechna data — ve skutečnosti jsem je cíleně všechna vyčerpala. Jestli jde o něco důležitého, stejně to dříve či později zjistím.

Jedla jsem rychle a hltavě a vypila tři lahve pšeničného piva, pak jsem z kavárny odešla a courala se přes hlavní náměstí směrem k penzionu. Znovu jsem měla dojem, že se něco změnilo, a nejenže je to jinak, ale že tato změna se právě teď žije, že se jasně projevuje všude kolem mě. Napadlo mě, jestli nezačíná nějaký festival, jeho první fáze, kdy se všechno teprve chystá. Neviděla jsem žádné převleky, žádné stánky, a přestože byly ulice rušnější, rozhodně v nich neproudily davy. A přesto jsem to cítila, hmatatelně — zrovna teď se odehrávalo něco nového. Zastavila jsem se a snažila se určit, o co konkrétně jde, ale nešlo to. Užívej si to, řekla jsem sama sobě. Nakonec to nemusí nic znamenat. Užívej si to pro ten samotný pocit.

V šeré předsíni penzionu bylo ve srovnání s teplým večerním vzduchem venku chladno. Tmavé police a skříňky byly vyrobeny ze sekvojového dřeva pocházejícího z chráněných vnitřních ostrovů. Když jsem vešla, téměř okamžitě jsem se srazila s Isabellou. Isabella — jen o něco starší než já, tmavovlasá a drobná — se jako obvykle usmála a pak jsme si prošly svou rutinní interakcí. Jenže tentokrát, místo aby mi popřála *boa noite*, se dál usmívala a s očekáváním se na mě dívala. Pak řekla něco, čemu jsem nerozuměla. Štvalo mě, že její jazyk ovládám tak málo — cítila jsem, že bych měla znát slova, která použila, že je to důležité, a přesto mi nic neříkala. Pokusila jsem se co nejpřívětivěji a omluvně usmát a nakonec jsem pokrčila rameny. Jen co jsem poodstoupila a otočila se k tmavému dřevěnému schodišti, Isabella vyslovila moje jméno s čerstvou dávkou naléhavosti. Znovu se usmála, mávla na mě a pak prsty nakreslila kruh a ukázala vzhůru. Nejistě jsem přikývla a vystoupala po schodech.

Později té noci, když mi víčka začala těžknout a já vstala, abych stáhla rolety a odhrnula z postele přikrývku, jsem si vybavila výjev z televize. Bylo na něm něco zvláštního. Nešlo o změt mikrofonů ani blesky fotoaparátů, ale výrazy vědců, kteří stáli před nimi. Usmívali se. Postarší mluvčí uprostřed měl lesklý rudý obličej a rozčuchané vlasy. Obvykle pečlivá

příprava před vysíláním byla vynechána. Výstup měl nádech spontánnosti a vzrušení, stejného vzrušení, které jsem zachytila dříve ve vesnici a pak v kavárně a které se mi Isabella snažila předat u paty schodů, když ukázala na mě a pak směrem k obloze.

V každém ze svých čtyř posledních dnů jsem zahlédla, jak se vorvani vynořují na hladině. Začali se objevovat turisté, úzké čluny a na nich zástupy slunečních brýlí, telefonů a jasně oranžových záchranných vest. Kolem neustále bzučely poletující drony s kamerami. Domů jsem se vracela vyčerpaná, paže a lýtka ztuhlá z dlouhých strmých pochodů k jezerům a zpět. Jedla jsem velké misky těstovin a pila džbány vody s drceným ledem a limetkou. Noční větry na dvou- a třísetletých domech chrastily roletami. Čluny u mola se houpaly nahoru a dolů. Ozývala se šplouchnutí, která mohla znamenat vynoření další velryby, ale bez měsíce to nebylo možné ověřit. Noc před odletem jsem ještě naposledy opatrně obešla skály a vklouzla do olejově temné vody, pak se otočila na záda a vzhlédla k nezměrné obloze nad sebou.

Seděla jsem u okna směrem k ranveji a uslyšela, jak mi na mobilu cinklo oznámení o letištní wifi. Připojila jsem se. Všechny informační servery měly podobný titulní článek. Další podrobnosti měly být zveřejněny později, počáteční oznámení bylo stručné: Inženýři NASA učinili přelomový objev v technologii vesmírného pohonu. Proslýchalo se, že vesmírná plavidla by mohla dosáhnout více než desetinásobku své dosavadní rychlosti. Vědecká rada prozatím vyjádřila přesvědčení, že v následujících letech budou založeny „klíčové aplikační programy“. Výzkumníci chystali rozsáhlejší testy a někteří už objev popisovali jako jeden z největších technologických pokroků v dějinách. Detaily byly vágní, ale pohon jistě musel běžet na jaderné bázi. Podařilo se jim snad konečně vyvinout regulovatelné, bezpečné štěpení?

Zatímco jsem čekala na výzvu k nástupu do letadla, četla jsem e-mail za e-mailem a článek za článkem. Javier řekl, že by to sice nenazval úplně hoaxem, ale že na nějaký hmatatelný zisk z údajného průlomu si počkáme roky, a v tom smyslu se tedy zatím nic zásadního nezměnilo. Měli bychom být skeptičtí ohledně načasování. Klidně mohlo jít o nějakou oslavnou PR akci, přehnaný výbuch dobrých zpráv jako odpověď na to, co všechno se za posledních pár let přihodilo.

Jiné reakce naopak hraničily s extází. Nešlo jen o samotný objev, ale i o to, k čemu všemu by mohl vést, jaké další vynálezy a formy využití mohly v návaznosti vzniknout. Byl tu potenciál pro exponenciální růst tvořivosti, celá nová průmyslová odvětví pramenící z této jediné, klíčové změny.

Všeobecný konsenzus byl někde zhruba uprostřed, takový opatrný optimismus ve stylu počkáme a uvidíme. Konkrétních informací bylo zatím jen minimum. Všechno, řekl mluvčí, se záhy dozvíte. Přesto jsem nedokázala nebýt nadšená, nenechat se aspoň trochu unést pocitem naděje, příležitosti, překvapení. Nejúžasnější bylo, že nikdo z nás nevěděl, co se stane dál. A ačkoli se mohlo ukázat, že skeptikové mají pravdu — možná se výzkum zasekne, možná využití nebude tak široce aplikovatelné, jak všichni doufali —, jistí jsme si nebyli ničím. Co jsme však měli, řekla jsem si, co už nám dali, bylo přesně to, co jsme potřebovali — nějakou naději.

Čtyři

Na začátku posledního roku doktorského studia jsem odletěla do Jižní Ameriky na pobřeží Karibiku. Můj vedoucí mi zajistil nekvalifikovanou pracovní pozici na výzkumné lodi, která měla plout Atlantikem na jihovýchod. Přestože přesný účel mise mi nebyl jasný, toužila jsem po zkušenostech a tohle byl jediný způsob, jak se dostat na palubu. Tři dny jsem v hradbou obehnaném městě čekala na oznámení o vyplutí. Následovat měla výprava dlouhá jeden až dva měsíce. Znovu a znovu jsem si procházela staré město, kroužila v jeho centru, sledovala jeho mohutné, nedobytné brány a dlouhé stíny, detailně vyzdobené katedrály se zápachem hnijící kanalizace pod nimi. Potvrzení nakonec přišlo ve chvíli, kdy už jsem chtěla čekání vzdát. Endeavour měla vyplout následujícího rána z hlubokovodního přístavu asi dvacet kilometrů od hradeb.

Vypluli jsme za jasné oblohy a bezvětrí. Opevnění města rychle mizelo v dáli a po zdlouhavém nácviku evakuačních procedur pod vedením dvou ruských členů posádky mi ukázali mou kajutu, nízký úzký box s železnými postelemi po stranách. Byli jsme sotva metr nad hladinou, okénko zapečetěné a přetřené barvou. Krátce jsem se seznámila s ostatními ubytovanými v kajutě — mladými výzkumníky jako já —, uložila si věci do příslušných polic, zamkla je, aby se nevysypaly, a vydala se do kuchyně. Střídali jsme se při práci v kuchyni, prádelně a na „mokré“ službě — pomáhali jsme s vypravováním a zajišťováním potápěčů —, a přestože jsme dostali předběžný rozpis, byl jen provizorní a kdykoli se mohl změnit.

Endeavour byla loď asi šedesát metrů dlouhá, pět pater vysoká, natřená špinavě bílou barvou, doplněnou o tmavě zelenou na otevřené palubě. Vnitřní chodby měla dlouhé a úzké, celý interiér repetitivní a matoucí, zdi lemovaly stejné kajuty, schody a masivní bílé ocelové dveře, za nimiž proudil mořský vzduch.

První dny byly dlouhé, nudné, náročné. Nejen pro samotnou práci, ale i kvůli zvykání si na pobyt na lodi, nestabilní podlahu a zdi, což je obzvláště problematické při servírování jídla a pití. Museli jste se zamyslet pokaždé, než jste někam vyšli, zkontrolovat podlahu, odhadnout, jak a kam se cestující pohnou. Byla jsem pořád ve střehu a skeptická, což se ukázalo jako velice stresující. Když jsme večer sklízeli ze stolů, byla jsem už úplně vyčerpaná, zoufale jsem se těšila, až se vrátím do kajuty a zavřu se před světem. Neměla jsem žádný volný čas. A dalším zdrojem stresu byl fakt, že jsem nikoho neznala a zároveň byla v kontaktu s tolika lidmi, jimž jsem servírovala jídlo. Felix, jeden z mých spolubydlících — o osm centimetrů menší než já a s červenou kšiltovkou neustále na hlavě —, mi první společný den v kuchyni pomáhal, ale jinak jsem sotva zapředla konverzaci delší než dvě věty.

Čtvrtý den jsem konečně strávila nějaký čas na venkovní palubě s potápěči, kontrolovala jsem zásoby kyslíku, SD karty, kyslíkové přístroje potápěčů, psala záznamy a potvrzovala časy jejich opakovaného zanoření a vymoření z vody. Přestože jsem byla ráda, že jsem zase na čerstvém vzduchu, šťvalo mě, že se sice podílím na expedici s potápěči, ale sama se nikdy nepotopím. Přikrčila jsem se, když se přes loď přehnala vlna, a hrdlo se mi stáhlo chutí slané vody. Na horizontu jsem viděla několik neobydlených atolů. Ale tím pravým účelem a cílem ponorů byly útesy hlouběji pod námi.

Potápěči se spouštěli do hloubky dvaceti až třiceti metrů a pracovali na hranici svých možností. Když jsem je poté, co se vynořili, kontrolovala, všichni na mě kývali se strnulým výrazem ve tváři. Vyškrábali se v potápěčském skafandru

z vody a leželi na palubě, bezejmenní, neosobní, téměř nelidští. Nikdy jsem je neslyšela promluvit. Přišlo mi vtipné pomyšlení, že jsem na ně klidně mohla kývnout, když jsme se míjeli na chodbě, nebo jim podat talíř v jídelně, ale zatímco oni mě poznat mohli, já je nikoli. Ačkoli jsem se snažila zaměřit na oči potápěčů, nedokázala jsem si je spojit s tvářemi, které jsem potkávala v útrokách lodi. Zůstávali tajemní, jako by pocházeli z moře a každý večer se do něj zase vraceli.

Dlouhých pět dní a nocí jsme strávili v okolí útesu San Andreas. Měla jsem na starosti bezpečné zálohování SD karet a manuální nahrávání snímků na server. Potápěči pracovali neúnavně, po setmění se do vody nořili s čelovkami a kamerami, prospali se jen pár hodin a zase se vraceli pod hladinu, ještě než jim stihly uschnout obleky. Na horizontu se proháněli žraloci velicí, pod nimi tiše a truchlivě kroužili mohutní žraloci obrovští. Ty nejlepší čerstvé záběry byly vždy po jídle promítány na zeď v přednáškové místnosti a ponechány puštěné ve smyčce po celou noc, umocněné absencí zvuku i doprovodného výkladu, byly to jen samotné scény, bezprostřední čistota, hustá, šerá mračna, která se naráz zhmotnila v přímou konfrontaci se zvířetem.

„Nikdo tu není od toho, aby něco zničil,“ říkal. „Chceme jen získat trochu informací. Víme, že na mořském dně je materiál, po němž toužíme, ale pokud vyhodnotíme, že možné poškození bude příliš veliké, vrtat nebudeme. Takhle jednoduché to je. Nejsme ti špatní. To je na Endeavour skvělé — pracujeme spolu, pijeme spolu. Takže je ve vašem zájmu, abyste se s námi podělili o to, co víte, vždyť jak jinak dokážeme posoudit riziko? Jak zjistíme, že neděláme chybu? A pokud se tam vydáme, jak to udělat tím nejčistším možným způsobem?“

Zdržela jsem se u stolu o chvíli déle, než mi běžně trvalo sklidit talíře. My z personálu jsme obvykle působili neviditelně, což mělo své výhody. Nick Freeman přes svůj hustý knír vypouštěl široké australské samohlásky jednu za druhou

a o mě ani okem nezavadil. Všichni ho znali — konzultant jedné z jihoafrických firem. Seděl vedle ženy, která pravděpodobně nebyla o moc starší než já. Ta na mě před okamžikem pohlédla a neslyšně řekla „děkuji“, když jsem jí odebírala talíř. Měla jsem nejistý pocit, že je paleontoložka, ale nedokázala jsem si vzpomenout, proč si to myslím.

„Některé druhy, které jsou promítány na zdi,“ řekla žena suše, věcně, „připomínají první pohyblivé tvory. První nervové soustavy vzniklé před pěti sty sedmdesáti miliony let. Než je pojmenujeme, můžou být už všechny vyhynulé.“

„Souhlasím,“ řekl Nick. „Bylo by lepší, kdybychom na ně nikdy nenarazili. Jenže jsme tady. Teď už se nemůžeme vrátit. Nemůžeme předstírat, že ty kovy neexistují,“ pokračoval. „Na mořském dně jsou šestkrát až osmkrát větší ložiska než na souši. Zelená energie se bez nich neobejde. No tak, buďme realisté.“

„Realistické je,“ vypálila na něj, „že čas tam dole plyne jinak, život tam ubíhá pomaleji. A my ho můžeme zničit v jediném okamžiku. Celý ekosystém bude pryč. Dokonce i za ideálních podmínek bude trvat tisíceletí, než se vzpomatuje.“

Nick vypadal, že se chystá pokrčit rameny.

Šla jsem zpět do kuchyně a na chvíli se zastavila, protože loď se naklonila. Chce to cvik, když se zvedají vlny a podlaha je víc a víc nestabilní. Dosud jsem naštěstí nic neupustila ani jsem nedostala mořskou nemoc. Po dalších dvou hodinách v kuchyni, kdy jsem si v hlavě přehrávala rozhovor, který jsem zaslechla, a kdy mě opakovaně z přemýšlení vytrhlo syčení horké páry z myčky, jsem si stáhla rukavice, hodila je do koše a pomalu se vydala do své kajuty. Ale než jsem k ní dorazila, zastavila jsem u schodů, intuitivně po nich vystoupala a vyšla ven, nadýchat se čerstvého vzduchu.

Bylo tam překvapivě hlučno, čnělka na stěžni se třepotala a třásla ve větru. Pocítila jsem úlevu z chladného vzduchu, který mi ovíval rozpálenou a lepkavou kůži. Blížila se půlnoc a interiérová světla lodi se ztlumila. Voda byla klidná,

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Povznesení***.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.